

DCO-1901010101062201 Seat No. _____

B. A. (Sem. VI) (CBCS) Examination

July - 2022

Gujarati

(અપઠિત)

(New Course)

Time : 2½ Hours]

[Total Marks : 70

- સૂચના : (1) બધા પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.
(2) બધા પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.

1 નીચેના કાવ્યનો આસ્વાદ કરાવો. 14

નિર્દોષ ને નિર્મળ આંખ તારી

નિર્દોષ ને નિર્મળ આંખ તારી
હતી હજી યૌવનથી અજાણ.
કીધો હજી સાસરવાસ કાલે,
શૃંગાર તેં પૂર્ણ ચિતા મહીં કર્યો !
ફળી હજી દેહલતા ન પાંગરી,
કૌમાર આછું ઊઘડ્યું ન ઊઘડ્યું,
પહેરી રહે જીવનચુંદડી જરી,
સરી પડી ત્યાં તુજ અંગથી એ !
છો કાળ આવે, શિશિરોચ આવે,
ને પુષ્પ કૂળા દવમાં પ્રજાળે,
સુકોમળી દેહકળી અરે અરે
વસંતની ફૂંક મહીં ખરી પડી !

- હરિશ્ચંદ્ર ભટ્ટ

અથવા

1 નીચેના કાવ્યનો આસ્વાદ કરાવો. 14

ઘર તમે કોને કહો છો ?
જ્યાં ટપાલી પત્ર લાવે,
શોધતા વણશોધતા મિત્રો અને મહેમાન જ્યાં આવી ચડે,
ક્યારેક આવી પડે;
જેનું બધાંને ઠામઠેકાણું તમે આપી શકો
તેને તમે શું ઘર કહો છો ?
તો પછી જ્યાં જ્યાં તમે પગથી ઉતારીને પગરખાં,

ભાર - ટોપીનોય - માથેથી ઉતારીને,
 અને આ હાથ બે ખ્હોળા કરીને 'હાશ' કહો;
 જ્યાં સર્વનાં મુખ જોઈ તમને સ્હેજમાં મલકી ઊઠે
 ત્યાં ત્યાં બધે કહો શું તમારું ઘર નથી ?
 તે ઘર તમે કોને કહો છો ?

- નિરંજન ભગત

- 2 નીચેના ગદ્યખંડનું વિવરણ કરો. 14
- સઘળું સર્જન, તેની અંતરતમ પ્રક્રિયાના રહસ્યમાં જોવા જઈએ તો, એક જાતની અગમ્ય ઘટના છે. એ સર્જનના માત્ર અત્યંત સ્થૂળ અથવા તો યંત્રવત્ અંશનું જ બહુ બહુ તો પૃથક્કરણ થઈ શકે, કવિતાની સર્જનાત્મક શક્તિ પણ આમાં અપવાદ નથી. કવિ એક એવો જાદુગર છે જે ભાગ્યે જ પોતાના જાદુનું રહસ્ય જાણતો હોય છે. સર્જનમાં તેનું મન આલોચનાત્મક કે રચનાત્મક રીતે જે ભાગ જ્ઞાનપૂર્વક ભજવે છે તે પણ બુદ્ધિ કરતાં સહજ પ્રજ્ઞાની વિશેષ ક્રિયા હોય છે. અધ્યાત્મશક્તિની વાહિની અથવા તો કરણ બની રહે છે અને સર્જનનો રસાસ્વાદ લેવાનું કાર્ય કવિ પોતે કે બીજાને બોદ્ધિક વિવેક દ્વારા નહિ પણ આધ્યાત્મિક સંવેદના દ્વારા જ કરે છે.
- શ્રી અરવિંદ

અથવા

- 2 નીચેના ગદ્યખંડનું વિવરણ કરો. 14
- કવિચિત્તમાં સંચિત સંવેદનામાંથી સ્વયંસ્ફૂરણાત્મક સહજજ્ઞાન ભાવપ્રતીકો દ્વારા અભિવ્યક્તિરૂપે પ્રગટતું હોઈ ભાવપ્રતીકો કવિની સાધનામાં ઘણું મહત્ત્વ ધારણ કરે છે. ઉચિત ભાવપ્રતીકો સુઝવાં ન સુઝવાં એની ઉપર કાવ્યકળાની સફળતા-નિષ્ફળતાનો આધાર છે. કાવ્યસૃષ્ટિના ઉઘાડરૂપ ભાવપ્રતીક સવિશેષ મહત્ત્વનું છે. ભાવક સાથેની વ્યવહારરેખા સ્થિર બનવાનો આધાર એની જ ઉપર છે. પછી અવાન્તર ગૌણ ભાવપ્રતીકોના ઉપયોગ દ્વારા કવિના સંચિત અનુભવો કલાકૃતિના અંશભૂત બનવા આવે છે. ખરું જોતા આખી કાવ્યરચના એ ભાવપ્રતીકોની ભાતીગળ ગૂંથણી બની રહે છે. બલ્કે વસ્તુતઃ આખી કૃતિ એ એક સુગ્રથિત અખંડ ભાવપ્રતીક રૂપે અંતર્જ્ઞાનની અભિવ્યક્તિ બની રહે છે.
- ઉમાશંકર જોષી

- 3 નીચેના ગદ્યખંડનું સંક્ષિપ્તકરણ કરો. 14
- નદીને જો કોઈ ઉપમા છાજે તો તે માતાની જ છે. નદીને કાંઠે રહીએ એટલે દુષ્કાળની બીક તો રહે જ નહિ. મેઘરાજા દગો દે ત્યારે નદી માતા આપણો પાક પકવે. નદીનો કાંઠો એટલે શુદ્ધ અને શીતલ હવા, નદી કાંઠે કાંઠે ફરવા જઈએ એટલે કુદરતના માતૃવાત્સલ્યના અખંડ પ્રવાહનું દર્શન થાય. નદી મોટી હોય અને એનો પ્રવાહ ધીરગંભીર હોય ત્યારે તો કાંઠા ઉપર રહેનાર લોકોની જાહોજલાલી એ નદીને જ આભારી હોય, સાચે જ નદી જનસમાજની માતા છે. શહેરમાં શેરીએ શેરીએ આપણે ફરતા હોઈએ અને એકાદ ખૂણા તરફથી નદીનું દર્શન થાય ત્યારે આપણને કેટલો આનન્દ થાય છે ? શહેરનું મેલું વાતાવરણ ક્યાં ? અને નદીનું પ્રસન્ન દર્શન ક્યાં ?

તરત જ ફેર જણાઈ આવે છે. નદી ઈશ્વર નથી પણ ઈશ્વરનું સ્મરણ કરાવનાર દેવતા છે. જો ગુરુને વંદન ઘટે છે, તો નદીને પણ વંદન કરવું ઘટે છે.

- કાકાસાહેબ કાલેલકર

અથવા

- 3 નીચેના ગદ્યખંડનું સંક્ષિપ્તકરણ કરો. 14
- ઉપાદાન પરનો કાબુ એ કલાકારની મોટામાં મોટી સિદ્ધિ છે. શબ્દની કલા કવિતામાં પણ, શબ્દ સ્વયં કોઈ પદાર્થ કે ભાવ નથી પણ પદાર્થ કે ભાવનો સંકેતમાત્ર છે. શબ્દને પ્રયોજીને કવિ શબ્દની સૃષ્ટિ સરજતા નથી પણ ભાવની સૃષ્ટિ સરજે છે. શબ્દ પોતે પદાર્થ કે ભાવનો વાચક છે, સંકેત છે અને રૂઢાર્થની અપેક્ષાએ મનુષ્યના સામાજિક વારસાનો અંશ છે. શબ્દ, એટલે કે અવાજ, વત્તેઓછે અંશે નિશ્ચિત એવા સમાજમાન્ય અર્થનું પ્રતીક છે. પણ કવિ જ્યારે એને પ્રયોજે છે ત્યારે એને માત્ર અવાજ લેખે અથવા સમાજમાન્ય અર્થના માત્ર પ્રતીક લેખે પ્રયોજાતો નથી. શબ્દસંકેતની અથવા સંકેતોની સહસ્થિતિની વ્યવસ્થામાંથી એ પોતાને ઈષ્ટ એવી ભાવસૃષ્ટિનું નિર્માણ કરે છે. પદાર્થો, વ્યવહારો, મૂલ્યો અને ભાવોનું બનેલું ઘટનાજગત એ એક વસ્તુનું છે. એ ઘટનાજગતમાં વ્યવહારનો અને તેનો તાગ લેવા મથતો સંકેતમય શબ્દ એ બીજી વસ્તુ છે, જ્યારે શબ્દના અસલ સંકેતનો વિલય સાધીને કવિએ નિર્મલા તેના નવા સંકેતની ભાવસૃષ્ટિરૂપ કાવ્ય એ ત્રીજી જ વસ્તુ છે. આ ત્રણે વસ્તુઓનો આન્તરસંબંધ અળપાય નહીં એ શબ્દના સમાજમાન્ય અથવા રૂઢિપ્રાપ્ત અર્થને જતો કરી કાવ્યમાં શબ્દના નવા અર્થની નિર્મિતિ થતી હોય છે. ઉત્તમ કવિ ભાષાની સંકેતશક્તિને પણ આ પ્રક્રિયા દ્વારા જ વિકસાવતો હોય છે.
- યશવંત શુક્લ

- 4 'શિયાળાની ગુલાબી સવાર' વિષય પર નિબંધ લખો. 14

અથવા

- 4 'આતંકવાદ વૈશ્વિક પડકાર' વિષયાનુસંધાને નિબંધ લખો. 14
- 5 કોઈપણ બે વિશે લખો : 14
- (1) મારા શૈશવના સંસ્મરણો.
 - (2) સાંપ્રત શિક્ષણની સમસ્યાઓ.
 - (3) 'જે પોષતું તે મારતું એવો ક્રમ દિસે'
 - (4) મારો પ્રિય કવિ